

دین غیر اختیاری بر فلسفه؛ فلسفه اختیاری بر دین

فلسفه محض و عکس‌داری

معارضه همدت، لا قیله مرصع

فہم ہاضرک مسئلہ سی

حقیقی مرتجعہ اور وپالبلالشمق

رفیق تحریرم و مسلکد اشم بہاتوفیق بک ، ینہ بو حقیفہ لردہ الک درین بر جریحہ اجنایہ مزی تشریح ایدرکن ، ملیتمز ایچون بر مفکوردہ نک قطعیاتی نیست حقیقلہ میدان وضوحہ قویور ، آوروپالبلالشمہ نک بزجہ لازم بر مفکوردہ اولدیغنی در میان ایدیور و « ملیتمزی بوغایہ خیالہ تقریبہ چالشملی یز » دیوردی . نہ قدر دوغرو !

ایشته بدایت مشروطیتدنبیری متین دماغلرک صاغلام متفکرلرک حیات اجتماعیہی سطح - بین نظرلرلہ دکل مدقق ترصدا ت عالیہ ایلہ تحری ایدنلرک تکرار ایدوب طور دینی بر کلہ ... فقط اویاہ بر کلہ کہ ہر تلفظ ایدیلشندہ سوء تفسیرہ اوغرا دی ، خارجدہ عکس تأثیرلر حصولہ کتیردی . « کینلر » ، « یوردلر » ، « طویغولر » طوغوردی . ظن ایدیلوردی کہ بر ملتک خطوہ زن ترقی اولسی ماضیہ مربوطیتلہ باشلار . ماضیہی احیاء حالی صارصق ، استقبالی مظالم و مجہول بر کرویہ آمقدرد . بوصورتلہ واقع اولہجق تکامل منقیدر . ترقی دکل بالعکس تدنی regreß در . طبیعتدہ اجرای تأثیر ایدن عمومی بر قانون وارد : استیناس adaptation . ہر فرد - بالعموم موجودات حیاتیہدہ - تکاملک بر عنصری اولان ترقیہ مظهر اولہبیلیمک ایچون محیطتہ توافق ایدہجک وسائط ایلہ اسباب مدافعہسی تأمین ایتک و حیات ایچون مجادلہدہ غالب کلک اوزرہ عضویتی داخلندہ بر اصطفاہ داخل اولق مجبوریتدہدر . بونلردن محروم اولانلر تدنیہ معروض قالہرق کیتدجکہ چورور ، اولور . جنسندن ، نوعندن بر نشانہ براقاز .

حیات جمعیتدہ بوقانونہ تابعدر ؛ انکشاف ایدہبیلیمک ایچون زمانہ ، محیطتہ توافق ایدہجک مزایا و سجاایاتی ملیتہ تمیل ایلہ اصطفاہ دوچار اولق و بواسطفا نتیجہسیدہ زمانلہ استیناس ایتک مجبوریتدہدر . عکس تقدیردہ کندی قبوسی اوکندہ کندیسنی انقراض بکلر . تاریخ عثمانی بردقیقہ نظرلریمز اوکندن کچیرسہک یک اعلا کوروروز ، کہ انحطاط عثمانی ہرکون کیتدجکہ بویون ، احاطہسی غیرقابل بر توسلہ انکشاف ایدن مدنیہ کندیسنہ تمیل ایدہمامک ، محیطتہ ، زمانہ توافق ایتمین اسلرلہ ادارہ حکومت ایتک یوزندن ایلرو کلشدر . یوقسہ ظن ایدلیدیکی کی آوروپانک آیانغزہ ووردلنی مانع ترقی زنجیردن ، قایتولاسیونلردن دکل ... بونلر برر احتیاج قطعی ، برر ضرورت اشیادر . اگر اسلاف واجدادیمز ، بر آرز تعصبی ترک ایدرک نظرلری دورین حقیقتلہ آتیہ توجیہ ایتش اولسہیدیلر بوکون نہ اونلر بولنوردی ، نہدہ بو متفسخ جمعیت ... !

جمعیتز متفلسفدر ؛ چونکه اخلاقدن ، علمدن ، هرشیدن محرومدر . بيطرف نظرلرله روحزى ، شخصیتزى تدقیق ایسهك ریادن ؛ کندی کندیمزى آلدآق ایچون ایجاد ایدلمش و برر وسیله مفخرت اولمقدن بشقه برشیه یارامیان ساخته سجایادن ؛ فکر ومعلومات نامنه قیریق دوکوک اصولمز اوله رق برقاچ کتابدن طوبلانیلمش غیرمطرده برکتله وقوفدن ؛ تشبث نامنه اوتنه کنه بریکنه باب حکومه اچیلش دست تسلیدن ؛ نقطه هدفه واصل اوله بیمك ایچون خیلهدن ، تکابودن ، حسه خطابدن ، حسله حرکتدن بشقه نه بوله بیلیرز ؛ بزم ایچون « غایه وساطتی مشروع قیلار ، دستوری خفی بردستور اخلاقی اولمشدر . حیات اجتماعیه مز داخلنده هر فرد دیکر بر فردك ضررینه یشایور . بناء علیه موازنه اجتماعیه مز ؛ اساسی ، تملی جورده ، صاللانان بر موازنه دن عبارت ... بوندن ماعدا ، بوموازنه نی بوسبوتون صارصان غایه سز بر آرزوی تحرییدن ایلری کان بر ارتجاع ده وار . بو ارتجاع حسی برکتک ، بر نفرتک ساقیله مشهور کنجیلر طرفدن اورتیه آتیلدی . فقط سراپا حسدن متشکل بو کنجیلر اونوتیورلردی که جاهه عصیه لری مریضدر ، کندیلری تردیات Dégénérescence ایله معلولدر . [۱] و بو مرض سبیلله دوشونمکه غیر مقتدر عوامی و کندیلری کبی تردیاته ، احتشاق رحمه دوجار اولمش جمعیتی اداره ایدن طبقه عالییه تسیم ایدیورلر . حیات اجتماعیه مزى ، بر انحراف خطرناکه ، سوروکه یورلر . احوال اخیره سبیلله میداته چیقدیلر باغیردیلر : ترکک ، ترکک ...!

بو اوقدر بی معنا برکه ، که ذهنی ، آیلردنبری یوردم ، آکلاویه مدم . دوشوندم ؛ عجبا بز ترک دگی یز ؛ ترککک بزم شخصیتمز خارجنده بشقه بر شخصیتی وار ؛ یکی بر ملیتی تأسیس اتمک ایسته یورلر ؟ ... معما ؛ حلی مشکل ... یوقسه هر زمان بو زوالی ملتک سینه سنده صاقلادنی برقاچ مرتجعک ینه ماضیه اولان تمایلی ؟ ... ثبوت اولیه ، ماضیه تمایل ...! ارتجاع ؛ همده حقیقی بر ارتجاع ...! بر حکومت مشروطیه ده ویرمک ، یرینه بر حکومت مستبده تأسیس اتمک حقیقی بر ارتجاع دکلدرد . چونکه حکومت ملتک انکشافه خادم برواسطه در . برغایه اوله ماز . بر چوقلری ، اداره زائله زماننده ، مشروطیتی برغایه اوله رق تلقیه آیشدیلر ، مشروطیتک اعلانندن سوکره آرادقلری بولامانجه ، زوالی حکومته بویوک بر هجوم کوستردیلر بونله بویاکلش تلقی یاکلش خطوله آتدیریور ، سیاسی بر ارتجاع وجوده کتیریوردی . ایسته بوکون ده ملیت برغایه ، بر مفکوره اولق اوزره کوسترملک ایسته نیلیور ، هنوز باشلایه جق انکشاف ملی اوکنه بر سد آهنین چکیلیور . « اسممزی احمددن ، کوک آله ، حسندن قره طاشه تحویل اتمکله ملیشه حکمزی ظن ایدنلر ، پک جوق آلدانیور ، ملیت کندی کندینه تأسس ایدر وسائر ملیتلرله مناسبات پیدا ایدرک انکشاف ایلر . چونکه - بشقه بر یردهده سویلیدیکمز کبی - هیچ [۱] فلسفه مجموعه سنک ایکنچی جلدندن اعتباراً انتشار ایده جک اولان « مریضلر سالونی » نام اثریمزه مراجعت .

بر ملت یوقدر، کہ کندی کندینہ، ملیت مناسبتی Raport de causalité تحت تأثیریندہ بر کل تام اولسون؛ کذلک هیچ بر ملت یوقدر، کہ غایت مناسبتی R. de finalité تحت تأثیریندہ بر قیعتی بولسون [۱]۔ انسانلر دائماً بر لرلندن آلرلر، و بر لرلینہ ویرلر، مبادلہ .. ایشته الک بویوک عامل ترقی، عامل تکامل ...

اگر بزدہ ترقی ایتک ایستہ یور ایسک، ملیت مشترک نیک بخش ایتدیکی حقوقدن استفادہ ایدرک - متین و اساسلی بر موازنہ اجتماعیہ - حصولہ کثیرہ جکیز - مفکوره مزہ - برر واسطہ اولمقدن بشقہ بر ایشہ یارامیان ملیت، وطن، حکومت کبی فکرلر اطرافدہ دکل، جدال حیاتہ کتلہ اجتماعیہ مزہ موفقیت تأمین ایدہ جک مدنیت کبی تفکرات آردسندہ آرایہ جغز: بودہ آوروپالیاشمقدر و آوروپالیاشمقلہ ممکن اولور.

آوروپا و آوروپالیاشمق؛ مدیتی دین ایله، محاکمہ بی حس ایله مزج ایدنلر دہ اولہ بر غلیان حصولہ کثیرہ، کہ متصب و مریض دماغلرندہ بونک حاصل ایتدیکی طراقہ مدہشہ بی ایشتمک ایچون قولقلر بی طیقارلر، حقیقتی کورمہ مک ایچون کوزلر بی یومارلر. برنجیلر یعنی کور کورینہ متصب اولانر جہاتلر نیک قربانی، ایکنجیلر یعنی مریضلر دہ بر زوالیدر. آوروپالیاشمق نہ بر دیندن آریلمقدر، نہ دہ بر ملیت غیب ایتکدر. نصل، کہ بوکونکی لسانغزلہ، کسودہ مزلہ ترکلکمزہ بر نقیصہ علاوہ ایتہ یورسہق آوروپالیاشمق ایله دیغز دہ بر ضرر طاری اولماز. نصل، کہ او یغور، چاغاتای لسانلر یلہ کوروشمک، بخارالیرک کیدیکی کسودہ کیلک ترکلکمزہ فضلہ بر مزیت علاوہ ایتزہ آوروپالیاشمق قلدہ ملیت مزہ غیب ایتیز. بالعمکس اون دہا متین بر اساسہ ربط ایتش اولورز. ترقیہ دوغرو ایلرلر، عالم مدینتہ بر موقع طونارز.

آوروپالیاشمق - تکرار ایدیورم - بکنظر دہ خان ایدلر بیکی کبی ملیتدن تجرد ایتک، طبیعت اصلیدن آیرلق دکلدر. نہ بویون باغی طاقق، نہ فراق کیلک، نہ بک اوغلی محیطندہ یشامق، دانس ایتک ویا نددہ هر کوردکی شیئی بر نغز استخفافلہ استقبال ایلامک آوروپالیاغہ بر نمونہ اولہ بیایر. بونلر بر طاقم مراہم و ارکندن عبارتدر، فرعدر. صوکنجیسی دہ بویوک بر تربیہ سزلکدر. آوروپالیاغک، آوروپالیاشمق، نہ مک اصل روحی: حق و وظیفہ در. حق طانیق، وظیفہ سی ایفا ایتک .. ایشته مزہ ایکی عنصر، کہ بوتون انکشاف اجتماعیک تلی، اساسی ... حق و وظیفہ دہ آنجق خود برستیدن آزادہ بر فردیت individualité ایله معاونت متقابلہ اجتماعیہ دانس آزادیة solidité ایستاد ایدر. بونلر دہ عادل، متین براداریہ، سریت بر محاکمہ، علمی بر تربیہ متوقدر. اگر وطن مزہ سویورساق هر شیدن اول اخلاقزی، نفس مزہ اصلاحہ، تعصب مزہ اخفایہ و احبابیہ، حقیقتی بویوک بر محبتلہ سومک شایان اولم؛ عالمشمول بر محبتلہ مدیتی آغوش مزہ آردسہ آلم. مریض وحشی فکرلرہ بوقوتاز یابلم.

— قاضی کوی ۱۳۲۹ —

ممدوح سلیمانہ